

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	41083
Nom	Perspectives històriques, teòriques i metodològiques
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	15.0
Curs acadèmic	2021 - 2022

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2025 - M.U. Drets Humans, Democràcia i Justícia Internac. 09-V.1	Facultat de Dret	1	Anual
3110 - Drets Humans, Democràcia i Justícia Internacional	Escola de Doctorat	0	Anual
3123 - Dret, Ciència Política i Criminologia	Escola de Doctorat	0	Anual

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2025 - M.U. Drets Humans, Democràcia i Justícia Internac. 09-V.1	1 - Perspectivas históricas, teóricas y metodológicas	Obligatòria
3110 - Drets Humans, Democràcia i Justícia Internacional	1 - Complementos de Formación	Optativa
3123 - Dret, Ciència Política i Criminologia	1 - Complementos Formación	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
AÑON ROIG, MARIA JOSE	170 - Filosofia del Dret, Moral i Política

RESUM

El contingut d'aquest mòdul està orientat a proporcionar a l'estudiant de postgrau eines conceptuals més complexes que les que es van aprendre en els estudis de Grau. Comprendre que els drets humans són una realitat unitària i alhora heterogènia, oferir una reflexió crítica i global que supere el caràcter sectorial o el punt de vista intern de moltes de les assignatures del Grau.

Són objectius d'aquest mòdul:

- Aprendre en profunditat la història dels drets humans i els processos i situacions de violació dels mateixos.
- Relacionar els drets humans amb les condicions, els mitjans i les situacions històriques i socials en què es van originar i van realitzar, amb la finalitat de construir una fonamentació històrica del concepte.
- Disposar dels elements necessaris per a dur a terme una crítica a les teories dels drets humans i il·lustrar els pressupostos de tot ordre que afecten als drets humans.
- Estudiar i entendre els drets humans com a punt de connexió entre Dret i moral i com a peça clau del sistema de legitimitat del Dret i de l'Estat.
- Conèixer i utilitzar els elements bàsics de la teoria dels drets humans i l'argumentació jurídica aplicada als drets.
- Saber elaborar un treball de recerca sobre drets humans.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Es tracta d'una assignatura teoricopràctica que es dirigeix a estudiants que ja han obtingut el títol de Grau i volen especialitzar-se en l'estudi i defensa dels drets humans.

COMPETÈNCIES

2025 - M.U. Drets Humans, Democràcia i Justícia Internac. 09-V.1

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants siguen capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.

- Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Ser capaços d'obtenir i de seleccionar la informació i les fonts rellevants per a la resolució de problemes, elaboració d'estratègies i assessorament a clients.
- Elaborar i manejar els escrits, informes i procediments d'actuació més idonis per als problemes suscitats.
- Adquirir els instruments per a poder planificar, ordenar i canalitzar activitats de manera que s'eviten en la mesura que es puga els imprevistos, es prevegen i minimitzen els eventuais problemes i s'anticipen les seues solucions.
- Contemplar en conjunt i tenir en compte els diferents aspectes i les implicacions en els diferents aspectes de les decisions i opcions adoptades, sabent triar o aconsellar les més convenients dins de l'ètica, la legalitat i els valors de la convivència social.
- Saber treballar en equips multidisciplinaris reproduint contextos reals i aportant i coordinant els propis coneixements amb els d'altres branques i intervinents.
- Utilitzar les diferents tècniques d'exposició-oral, escrita, presentacions, panells, etc-per comunicar els seus coneixements, propostes i posicions.
- Projectar sobre problemes concrets els seus coneixements i saber resumir i extractar els arguments i les conclusions més rellevants per a la seva resolució.
- Conèixer i utilitzar amb fluïdesa les categories, prescripcions i procediments rellevants per a cada cas i els seus antecedents i solucions més significatives.
- Participar en debats i discussions, i ser capaços de resumir-los i extraure d'ells les conclusions més rellevants i acceptades per la majoria.
- Ser capaços d'integrar-se en equips en funcions específiques fitades i en funcions de suport al propi equip o a altres.
- Capacitat per a treballar en les principals llengües en l'àmbit internacional.
- Flexibilitat i creativitat en contextos diversos i pluriculturals.
- Capacitat per a usar i aplicar les TIC al propi àmbit d'estudi.
- Capacitat per a gestionar amb rapidesa i precisió un conjunt complex i diversos de dades i fonts documentals.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

Una vegada cursada aquesta matèria, i com a resultat de l'aprenentatge, els estudiants estaran en condicions de:

- manejar les eines informàtiques actuals per a la recerca en drets humans: processadors de textos, bases de dades, cerques d'informació en repositoris, biblioteques i centres de recerca...
- integrar el coneixement dels successos històrics en la interpretació i definició dels drets humans en l'actualitat
- distingir i individualitzar les diferents postures o plantejaments que des de les teories de la justícia s'apliquen als drets humans
- utilitzar i aplicar a l'examen de casos categories jurídiques relacionades amb les garanties, la

interpretació

i aplicació dels drets humans

- definir les situacions de vulneració de drets humans en relació amb la societat democràtica i a més
proposar vies i estratègies de conciliació

Final del formulario

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. PRIMERA PART: TEORIA DELS DRETS HUMANS

Tema 1. Drets humans, estat constitucional i postdemocràcia

Professora: Cristina García Pascual

1. La crisi del Dret i de la raó jurídica.
2. Llei, drets i constitució.
3. Els guardians dels drets
4. La justícia com a sentiment d'injustícia

2. Tema 2. La teoria estàndard dels drets humans i les seues crítiques

Professora: María José Añón

1. Introducció: una teoria dels drets humans en construcció. Debat doctrinal
2. Processos evolutius dels drets humans
3. Concepte i trets dels drets humans
 - 3.1 Indivisió i interdependència
 - 3.2 Continuïtat axiològica. Valors i drets humans
 - 3.3 Continuïtat estructural. Els drets humans com a drets subjectius
 - 3.4. Drets i garanties
 - 3.5. Multidimensionalitat

3. Tema 3. Drets humans, obligacions i garanties

Professora: María José Añón

1. Introducció: el sentit de les obligacions.
2. Indivisió i interdependència dels drets humans.
3. El caràcter multidimensional dels drets humans. Drets humans, obligacions negatives i positives.
 - 3.2. Determinar les obligacions positives.
 - 3.2.1. El principi d'efectivitat.
 - 3.2.2. L'obligació de progressivitat.
 - 3.2.3. L'accés als drets sense discriminació.

4. Tema 4. Els Drets Humans en un món globalitzat

Professora: Ángeles Solanes

1. Universalitat vs. Globalització
2. La funció ideal del Dret
3. Canvis jurídics introduïts per la globalització
4. Governança i soft law

5. Tema 5. Reptes en la protecció dels Drets Humans en el segle XXI

Professora: Ángeles Solanes

1. Una aproximació teòrica als sistemes supranacionals
2. Instruments per a la protecció dels Drets Humans
3. Mecanismes per a la promoció dels Drets Humans
4. Casos pràctics

6. Tema 6. Especial atenció a la Declaració Universal de Drets Humans

Professora: Ángeles Solanes

1. Una nova era dels drets
2. El difícil consens polític
3. El valor jurídic de la Declaració en l'actualitat i el seu efecte expansiu
4. Un possible model de referència moral en matèria de drets humans: diagnòstic i propostes

7. Tema 7. L'impacte de la Declaració Universal de Drets Humans en altres instruments

Professora. Ángeles Solanes

1. Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i els seus protocols
2. Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals i el seu protocol
3. Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals i els seus protocols
4. Convenció Americana sobre Drets Humans
5. Carta Africana sobre Drets Humans i dels Pobles

8. SEGONA PART: HISTÒRIA DELS DRETS HUMANS

Tema 8. Introducció

Professor: Javier Palao

1. El trànsit a l'Edat Moderna: canvis i transformacions a Europa.
2. Repercussions en el Dret modern. Els primers drets i llibertats: exposicions i debats.
3. La lluita per la justícia en l'Amèrica hispana.

9. Tema 9. El model anglosaxó de positivització dels Drets Humans

Professor: Javier Palao

1. Anglaterra: del Bill of Rights a la Declaration of Rights.
2. Colònies d'Amèrica del Nord: orígens ideològics del moviment emancipador. La Declaració d'Independència i la Constitució dels Estats Units.

10. Tema 10. L'època de les revolucions: el trànsit a l'Edat Contemporània. Una nova societat

Professor: Javier Palao

1. El model francès de positivització dels drets humans. La Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789, final d'un procés i punt de partida d'una nova època.
2. Drets humans i revolució: llibertat enfront d'igualtat i seguretat; el sorgiment de la idea de fraternitat.

11. Tema 11. Drets Fonamentals i Constitucionalisme (Segles XIX i XX)

Professor: Javier Palao

1. La consolidació de la primera generació dels drets (Segle XIX). El constitucionalisme vuitcentista. Els orígens del doctrinarisme burgès.
2. Sorgiment i positivització dels drets econòmics i socials (Segle XX)

12. Tema 12. Drets Humans i comunitat internacional en el segle XX: Una nova lluita per la justícia

Professor: Javier Palao

1. La violència extrema en el segle XX: causes, processos i conseqüències. Història de la repressió de les llibertats en el nostre temps.
2. La Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 i els instruments internacionals de protecció.

13. TERCERA PART: METODOLOGIA

TEMA 13 Presentació

Professor: Sergio Villamarín

1. Treball Fi de Màster. Normativa i requisits. Mòdul de nivelació Aula Virtual
2. Introducció a la metodologia. Què és un treball científic?
3. Tipologia i Classes.

14. TEMA 14. Elaboració d'un treball de recerca (i)**Professor: Sergio Villamarín**

1. Elecció del tema i plantejament d'hipòtesi.
2. Les Fonts.
3. Gestió i treball de fonts.

15. TEMA 15. Elaboració d'un treball de recerca (ii)**Professor: Sergio Villamarín**

1. Lesquema i lestructura.
2. Redacció i presentació.
3. Aspectes formals. Cites. Bibliografia. Annexes.

16. FORMACIÓ BIBLIOTECA

Bases de dades PROQUEST
Organització de fonts MENDELEY

17. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Seminaris. Cada curs acadèmic es desenvolupen seminaris amb professorat extern i especialitzat sobre algun tema específic de teoria o d'història dels drets humans.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	108,00	100
Tutories reglades	23,33	100
Seminaris	18,66	100
Elaboració de treballs en grup	5,00	0
Estudi i treball autònom	40,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	145,00	0
Preparació de classes de teoria	20,00	0
Resolució de casos pràctics	15,01	0
TOTAL	375,00	

METODOLOGIA DOCENT

1. Seminaris amb professors convidats que requereixen la lectura i anàlisi prèvia d'algun dels seus treballs i la preparació de qüestions i comentaris per al debat amb cadascun d'ells.
2. Lectures prèvies per part dels estudiants: articles acadèmics en castellà i anglès.
3. Estudi de textos jurídics i sentències judicials
4. Realització de debats en l'aula a través de dinàmiques d'aprenentatge cooperatiu, desenvolupament de competències orals, realització d'exercicis, mètode del cas, exposició de treballs en grup.
5. Exposició de testimoniatges escrits per víctimes de processos sistemàtics de violació dels drets humans.

AVALUACIÓ

L'assignatura serà avaluada a través d'avaluació contínua (exercicis d'aula o previs, lliurament de qüestionaris, dinàmiques, resolució de casos, exposicions, preparació de pràctiques, assistència i intervenció en classe, examen).

La qualificació global del mòdul és el resultat de ponderar les qualificacions en relació amb el nombre de crèdits de cada part del programa.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- TEMA 1
FERRAJOLI, L., Derechos y garantías. La ley del más débil, trad. cast. de Perfecto Andrés Ibáñez, Madrid, Trotta, 1999.
ZAGREBELSKY, G. El derecho dúctil Ley, derechos, justicia. Madrid, 2011.
ZAGREBELSKY, G. La Ley, el Derecho y la Constitución, Revista Española de Derecho Constitucional, Año nº 24, nº2, 2004, págs. 11-24.
ZAGREBELSKY, G. La justicia como «sentimiento de injusticia», Jueces para la democracia, nº 53, 2005, págs. 3-6.
TEMES 2 i 3
ABRAMOVICH, Víctor y Christian COURTIS (2003), Los derechos sociales como derechos exigibles, Trotta, Madrid.
AÑÓN, María José (2010), Derechos sociales: cuestiones de legalidad y de legitimidad, en Anales Cátedra Francisco Suárez, n.º 44, pp. 15-41.

- BARRÈRE, María Ángeles y Dolores MORONDO (2011), Subordinación y discriminación interseccional: elementos para una teoría del derecho antidiscriminatorio, en *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, n.º 45, pp. 15-42.
- CALVO, Manuel (ed) (2013) *La efectividad de los derechos sociales*, Valencia, Tirant Lo Blanch
- COURTIS, Christian (2009), *El mundo prometido. Escritos sobre derechos sociales y derechos humanos*, Fontamara, México D.F.
- EIDE, Asbjorn, Catarina KRAUSE y Allan ROSAS (2001), *Economic, Social and Cultural Rights: A Textbook*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht.
- FREDMAN, Sandra (2008), *Human rights transformed. Positive rights and positive duties*, Oxford University Press, Oxford.
- GASCÓN M Y GARCÍA A. J., *La argumentación en el Derecho*, Palestra, Perú, 2005 (2ª edición).
 - HIERRO, Liborio (2000) ¿Qué derechos tenemos?, *Doxa : Cuadernos de Filosofía del Derecho*, núm. 23 (2000), pp. 351-375.
 - HIERRO, Liborio (2013) ¿Quién tiene derechos humanos? (2013), *Teoría & derecho: revista de pensamiento jurídico*, nº 14, pp. 62-81
 - HIERRO, Liborio (2014) *Autonomía y derechos humanos: ¿para que se inventaron los derechos humanos?*, *Autonomía individual frente a autonomía colectiva. Derechos en conflicto*, Madrid, Marcial Pons, pp. 27-52
 - PISARELLO, Gerardo (2007), *Los derechos sociales y sus garantías*, Trotta, Madrid.
 - PISARELLO, Gerardo (2009), *La justiciabilidad de los derechos sociales en el sistema constitucional español*, en PISARELLO, Gerardo (ed.) (2009), *Los derechos sociales como derechos justiciables: potencialidades y límites*, Bomarzo, Albacete, pp. 35-78.
 - Van Dijk, Pieter, Fied van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak (eds), (2006) *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* Paperback, Intersentia
 - VANDENBOGAERDE, Arne y Wouter VANDENHOLE (2010), *The Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: An Ex Ante Assessment of its Effectiveness in Light of the Drafting Process*, en *Human Rights Law Review*, n.º 10(2), pp. 207-237.
 - TEMAS 4 a 7
 - ABRAMOVICH, V., *Los Estándares Interamericanos de Derechos Humanos como Marco para la Formulación y el Control de las Políticas Sociales*, en *Anuario de Derechos Humanos 2006*, Centro de Derechos Humanos, Universidad de Chile, Santiago de Chile., 2006.
 - ALBERT GÓMEZ, M. J., *Derechos Humanos, Educación y Sociedad*, Madrid, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2010.
 - GÓMEZ, F. (dir.), *La protección internacional e los derechos humanos en los albores del siglo XXI*, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, pp. 549-591.
 - CANOSA, R., *Igualdad y discriminación en el derecho internacional de los derechos humanos*, en *Revista Europea de Derechos Fundamentales*, nº 11/1, 2008, pp. 39-66.
 - DE LUCAS, J., *Las globalizaciones y los derechos*, en *Enrahonar*, nº 40/41, 2008 pp. 55-66.
 - DE VERGOTTINI, G., *Jornadas con motivo del 60 aniversario de la Declaración Universal de Derechos Humanos. Ponencia inaugural*, en *Revista Europea de Derechos Fundamentales*, nº 11/1, 2008, pp. 17-38.
 - FEYTER, K. de y GÓMEZ, F., *International human rights law in a global context*, Deusto, University of Deusto, 2009.
 - FLOWERS, N., *The Human Rights Education Handbook. Effective Practices for Learning, Action, and Change*, Human Rights Resource Center, University of Minnesota, 2000.

- HABERMAS, J., La idea de dignidad humana y la utopía realista de los derechos humanos, *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, nº 44, 2010, pp. 105-121.
- LAPORTA, F. J., Gobernanza y soft law: nuevos perfiles jurídicos de la sociedad internacional, en RUIZ MIGUEL, A. (ed.) *Entre Estados y Cosmópolis. Derecho y justicia en un mundo global*, Madrid, Trotta, 2014, pp 41-81.
- LINDHOLM, T., La legitimidad transcultural de los derechos humanos universales: una justificación plural por encima de las barreras normativas, *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, nº 41, 2007, pp.107-132.
- MESTRE CHUST, J. V., *La necesidad en la educación de derechos humanos*, Barcelona, UOC, 2007.
- ONU, *El sistema de tratados de Derechos Humanos de las Naciones Unidas*, nº 30, 2012.
- RIBOTTA, S. (ed.), *Educación en derechos humanos. La asignatura pendiente*, Madrid, Dykinson, 2006.
- RUIZ MIGUEL, A., La función del derecho en un mundo global, en RUIZ MIGUEL, A. (ed.) *Entre Estados y Cosmópolis. Derecho y justicia en un mundo global*, Madrid, Trotta, 2014, pp. 19-39.
- SASSEN, S., *Territorio, autoridad y derechos. De los ensamblajes medievales a los ensamblajes globales*, Madrid, Katz Editores, 2010.
- SENDEN, L., *Soft Law in European Community Law*, Oxford/Portland, Hart Publishing, 2004.
- TUVILLA RAYO, J., *Educación en derechos humano. Hacia una perspectiva global*, Zarautz: Desclee De Brouwer, 2000.
- UGARTE ARTAL, C., *Las Naciones Unidas y la Educación en Derechos Humanos*, Pamplona: EUNSA, 2004.
- VV.AA., *Los derechos humanos en el siglo XXI: continuidad y cambios*, Huygens, 2008.
- TEMAS 8 a 12
- CLAVERO SALVADOR, B., *Derecho global. Por una historia verosímil de los derechos humanos*, Madrid: Trotta, 2014.
- FÉRNANDEZ, E. Los derechos humanos y la historia, en J. Betegón, F. J. Laporta, L. Prieto, J. R. de Páramo (coords.), *Constitución y derechos fundamentales*, Madrid: Presidencia del Gobierno-Secretaría General Técnica, 2004, pp. 215-234.
- FIORAVANTI, M, *Los derechos fundamentales. Apuntes de historia de las constituciones*, Madrid: Trotta, 2009 (6ª ed.).
- GONZÁLEZ, N., *Los derechos humanos en la Historia*, Barcelona: Universitat de Barcelona, 1998.
- HUNT, L., *La invención de los derechos humanos*, Barcelona: Tusquets, 2007.
- ISHAY, M., *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*, Berkeley: University of California Press, 2008.
- MOYN, S., *The Last Utopia: Human Rights in History*, Cambridge (Mass.): Belknap Press, 2010.
- OESTREICH, G., *Pasado y presente de los derechos humanos*, Madrid: Tecnos, 1990.
- ORY, P. (dir.), *Nueva historia de las ideas políticas*, Madrid: Mondadori, 1992.
- SEBASTIÁN, L. de, *De la esclavitud a los derechos humanos: la formación del pensamiento solidario*, Barcelona: Ariel, 2000.
- SORIANO, R.; SUÁREZ, J. C., *Historia temática de los derechos humanos*, Sevilla: MAD, 2003.

- VV.AA., Historia de los derechos fundamentales
 - tomo I, Tránsito a la Modernidad, siglos XVI y XVII, Madrid: Dykinson, 1998.
 - tomo II, vol. I, Siglo XVIII. El contexto social y cultural de los derechos. Los rasgos generales de evolución, Madrid: Dykinson, 2001.
 - tomo II, vol. II, Siglo XVIII. La filosofía de los derechos humanos, Madrid, Dykinson, 2001.
 - tomo II, vol. III, Siglo XVIII. El Derecho positivo de los derechos humanos. Derechos humanos y comunidad internacional: los orígenes del sistema, Madrid: Dykinson, 2001.
 - tomo III, vol. I, Siglo XIX. El contexto social, cultural y político de los derechos. Los rasgos generales de evolución, Madrid: Dykinson, 2008.
 - tomo III, vol. II, Siglo XIX. La filosofía de los derechos humanos, Madrid: Dykinson, 2008.
 - tomo III, vol. III, Siglo XIX. El derecho positivo de los derechos humanos: derechos humanos y comunidad internacional, Madrid: Dykinson, 2008.
 - tomo IV, Siglo XX (11 vols.), Madrid: Dykinson, 2014.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

Las circunstancias provocadas por la pandemia del Covid-19 y la imprevisibilidad de la evolución de la misma durante los meses venideros obliga a establecer tres posibles escenarios respecto de la docencia de esta asignatura:

Escenario 1. DOCENCIA PRESENCIAL TOTAL EN EL AULA. Esta es la opción prevista de partida, si no cambian las circunstancias sanitarias. Este modelo no supondrá ningún cambio respecto de lo que indica la Guía docente de la asignatura. La docencia se impartirá como tradicionalmente se venía realizando en el aula y en los horarios establecidos.

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura no sufrirá cambios respecto de lo previsto en la guía docente.

Escenario 2. DOCENCIA HÍBRIDA (SEMIPRESENCIAL). En el supuesto de que las circunstancias sanitarias y las medidas de seguridad consecuencia de ello impusieran restricciones que impidieran el seguimiento presencial de la clase simultáneamente por todos el alumnado matriculado, se señalarían turnos alternos de asistencia a clase por semanas para dicho alumnado, retransmitiéndose la sesión de manera síncrona (*streaming*) o asíncrona (grabación de la clase en vídeo) para quienes no debieran acudir a las clases en la semana no presencial para ellos.

Por lo tanto, el alumnado recibiría unas semanas las sesiones presencialmente en el aula y, en las semanas alternas, sesiones por videoconferencia en el mismo horario lectivo, o a través del visionado del vídeo de la sesión de forma asíncrona (visionado por el alumno sin restricción de horarios).

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura no sufrirá cambios respecto de lo previsto en la guía docente.

Escenario 3. DOCENCIA ON-LINE. Si, en el peor de los escenarios, las condiciones sanitarias obligasen a la suspensión total de las clases presenciales, la docencia podría llevarse a cabo:

- a) Por videoconferencia, de manera síncrona, a través de la plataforma Blackboard Collaborate (Aula Virtual), Teams o la que se acuerde, en el horario habitual de clases.
- b) O mediante la puesta disposición en Aula Virtual de grabaciones y/o materiales, enlaces, referencias, actividades o tareas que permitan seguir la materia correspondiente de forma asíncrona, dejando libertad al alumnado para realizarlas y no exigiendo nunca disponibilidad del alumno/a en franjas horarias estrictas fuera del horario lectivo de la asignatura y de las actividades programadas.

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura habrá de adaptarse a la modalidad on-line y, por consiguiente, si no cabe la docencia en el aula, tampoco se realizarán pruebas de evaluación en la misma, haciéndose necesaria la vía telemática para ello.

DISPENSA DE PRESENCIALIDAD

En los escenarios 1 y 2 (el 3 es on-line), solo en el supuesto de que los alumnos demuestren que las circunstancias y/o medidas adoptadas como consecuencia de la Covid-19 impiden su desplazamiento y asistencia a las sesiones presenciales en el aula, cabrá la dispensa de asistencia a las mismas.

En ese supuesto, el/la alumno/a tendrá que seguir el programa de recuperación de las sesiones a las que no asista que se establezca por el profesorado, que podrá consistir en el seguimiento de las sesiones a través de vídeos grabados y/o la realización de actividades aplicadas, lecturas, visionado de materiales, u otros instrumentos que aseguren la adquisición de los conocimientos previstos en la guía docente de la asignatura.

Las circunstancias provocadas por la pandemia del Covid-19 y la imprevisibilidad de la evolución de la misma durante los meses venideros obliga a establecer tres posibles escenarios respecto de la docencia de esta asignatura:

Escenario 1. DOCENCIA PRESENCIAL TOTAL EN EL AULA. Esta es la opción prevista de partida, si no cambian las circunstancias sanitarias. Este modelo no supondrá ningún cambio respecto de lo que indica la Guía docente de la asignatura. La docencia se impartirá como tradicionalmente se venía realizando en el aula y en los horarios establecidos.

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura no sufrirá cambios respecto de lo previsto en la guía docente.

Escenario 2. **DOCENCIA HÍBRIDA (SEMIPRESENCIAL)**. En el supuesto de que las circunstancias sanitarias y las medidas de seguridad consecuencia de ello impusieran restricciones que impidieran el seguimiento presencial de la clase simultáneamente por todos el alumnado matriculado, se señalarían turnos alternos de asistencia a clase por semanas para dicho alumnado, retransmitiéndose la sesión de manera síncrona (*streaming*) o asíncrona (grabación de la clase en vídeo) para quienes no debieran acudir a las clases en la semana no presencial para ellos.

Por lo tanto, el alumnado recibiría unas semanas las sesiones presencialmente en el aula y, en las semanas alternas, sesiones por videoconferencia en el mismo horario lectivo, o a través del visionado del vídeo de la sesión de forma asíncrona (visionado por el alumno sin restricción de horarios).

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura no sufrirá cambios respecto de lo previsto en la guía docente.

Escenario 3. **DOCENCIA ON-LINE**. Si, en el peor de los escenarios, las condiciones sanitarias obligasen a la suspensión total de las clases presenciales, la docencia podría llevarse a cabo:

- a) Por videoconferencia, de manera síncrona, a través de la plataforma Blackboard Collaborate (Aula Virtual), Teams o la que se acuerde, en el horario habitual de clases.
- b) O mediante la puesta disposición en Aula Virtual de grabaciones y/o materiales, enlaces, referencias, actividades o tareas que permitan seguir la materia correspondiente de forma asíncrona, dejando libertad al alumnado para realizarlas y no exigiendo nunca disponibilidad del alumno/a en franjas horarias estrictas fuera del horario lectivo de la asignatura y de las actividades programadas.

La evaluación de los diferentes cursos/sesiones/seminarios que componen esta asignatura habrá de adaptarse a la modalidad on-line y, por consiguiente, si no cabe la docencia en el aula, tampoco se realizarán pruebas de evaluación en la misma, haciéndose necesaria la vía telemática para ello.

DISPENSA DE PRESENCIALIDAD

En los escenarios 1 y 2 (el 3 es on-line), solo en el supuesto de que los alumnos demuestren que las circunstancias y/o medidas adoptadas como consecuencia de la Covid-19 impiden su desplazamiento y asistencia a las sesiones presenciales en el aula, cabrá la dispensa de asistencia a las mismas.

En ese supuesto, el/la alumno/a tendrá que seguir el programa de recuperación de las sesiones a las que no asista que se establezca por el profesorado, que podrá consistir en el seguimiento de las sesiones a través de vídeos grabados y/o la realización de actividades aplicadas, lecturas, visionado de materiales, u otros instrumentos que aseguren la adquisición de los conocimientos previstos en la guía docente de la asignatura.